

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

POLITIKA I GOSPODARSTVO

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2023./2024.

PIG.56.HR.R.K1.24

57595

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Proračunom lokalne zajednice osigurana su sredstva za provedbu odluke županijske skupštine o izgradnji doma umirovljenika te je građevinsko poduzeće započelo radove, dok su mediji izloženi pritisku vlasti i ne iznose sve podatke o projektu u javnost. Koji instrument javne politike u opisanome primjeru vlast **ne koristi** za ostvarivanje javnoga političkog cilja?

- A. informiranje
- B. organizacije
- C. pravne ovlasti
- D. javne financije

(1 bod)

2. U državi se održavaju javne tribine i prosvjedi građana, a putem medija poziva se građane da potpišu peticiju protiv prijedloga Zakona o pomorskom dobru smatrajući ga štetnim. Kojim se pojmom označavaju aktivnosti opisane u primjeru?

- A. lobiranje
- B. zakonodavstvo
- C. političko djelovanje
- D. legitimiranje poretka

(1 bod)

3. Kako se naziva vrsta monarhije u kojoj vladar ima svu vlast, a ne samo reprezentativnu funkciju?

- A. izborna monarhija
- B. ustavna monarhija
- C. apsolutna monarhija
- D. parlamentarna monarhija

(1 bod)

4. Koja od navedenih tvrdnja opisuje predsjednički sustav vlasti?

- A. Predsjednik republike imenuje vladu.
- B. Predsjednika republike imenuje vlada.
- C. Predsjednik republike imenuje parlament.
- D. Predsjednika republike imenuje parlament.

(1 bod)

5. Koje bi se obilježje biračkoga prava na demokratskim izborima narušilo ako bi se dopustilo da jedan birač iskoristi tri ista glasačka listića?

- A. tajno
- B. opće
- C. izravno
- D. jednako

(1 bod)

6. Na društvenim mrežama objavljuju se snimke obijesne vožnje automobilom opasne po život građana zbog čega je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske pokrenulo istragu. Koje tijelo vlasti brine o tumačenju, primjeni i provedbi jedinstvenoga zakona radi sankcioniranja počinitelja kaznenoga djela opisanoga u primjeru?

- A. sud
- B. vlada
- C. parlament
- D. predsjednik republike

(1 bod)

7. Koja od navedenih tvrdnja opisuje narušavanje temelja vladavine prava?

- A. Vlast je podijeljena na tri dijela.
- B. Izabrani predsjednik iznad zakona.
- C. Zakoni su svim građanima javno dostupni.
- D. Pravosudni se aparat prema svima ravnopravno odnosi.

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

---

8. Inspekcijskim nadzorom otkriveno je kako su u državnoj tvrtki zaposlenje dobili nećak i kći rukovoditelja odjela.

Kako se naziva koruptivno ponašanje opisano u primjeru?

- A. nepotizam
- B. pronevjera
- C. podmićivanje
- D. sukob interesa

(1 bod)

9. Koji od navedenih ekonomskih pojmova označava nemogućnost proizvodnje potrebne količine maslinovoga ulja uslijed slabijega uroda maslina?

- A. korisnost
- B. optimizacija
- C. ograničenost
- D. ekonomizacija

(1 bod)

10. Poduzeće je preradilo nabavljene ekološke jabuke od domaćih poljoprivrednika u visoko kvalitetan prirodni sok uz pomoć automatiziranoga tehnološkog procesa.

Kako se naziva aktivnost ekonomskoga procesa opisana u primjeru?

- A. potrošnja
- B. razmjena
- C. raspodjela
- D. proizvodnja

(1 bod)

11. Došlo je do zagađenja pitke vode te je zavod za javno zdravstvo izdao priopćenje da se voda privremeno ne koristi za piće.

Koja od navedenih tvrdnja opisuje posljedicu ograničenosti pitke vode iz opisanoga primjera?

- A. Smanjit će se prinos poljoprivrednih proizvoda.
- B. Povećat će se jedinična cijena potrošnje vode kućanstava.
- C. Povećat će se potražnja za vodom u bocama u prodavaonicama.
- D. Smanjit će se proizvodnja električne energije u hidroelektranama.

(1 bod)

12. Koja od navedenih tvrdnja opisuje plasman kao element marketinškoga spleta?

- A.** Dobro dizajnirana ambalaža ubrzava prodaju robe.
- B.** Niža cijena u odnosu na konkurente najčešće privlači kupce.
- C.** Dobri distributeri i posrednici u trgovini olakšavaju prodaju robe.
- D.** Oglašivačke poruke i nagradne igre privlače kupce više od cijene.

(1 bod)

13. Zbog rasta cijena sirovina za proizvodnju kišobrana proizvođači razmještaju proizvodne čimbenike u proizvodnju kišnih kabanica.

Kako se naziva tržišna funkcija opisana u primjeru?

- A.** selektivna
- B.** alokacijska
- C.** distribucijska
- D.** informacijska

(1 bod)

14. Uprava korporacije sa sjedištem u SAD-u odlučila se povezati s korporacijom iste proizvođačke djelatnosti sa sjedištem u Njemačkoj radi širenja poslovanja i povećanja konkurentnosti na tržištu. Koji je proces omogućio povezivanje korporacija opisano u primjeru?

- A.** tranzicija
- B.** globalizacija
- C.** nacionalizacija
- D.** industrijalizacija

(1 bod)

15. Koju od navedenih politika podržavaju antiglobalizacijski pokreti?

- A.** smanjivanje državne suverenosti
- B.** povećavanje nejednakosti u svijetu
- C.** poticanje siromašnih država da razviju vlastito gospodarstvo
- D.** povećavanje ovisnosti siromašnih država o bogatim državama

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

---

16. Vlada je usvojila politiku kojom postavlja ograničenja emisije stakleničkih plinova za industrijske sektore, promet i energetiku.

Kako se naziva javna politika opisana u primjeru koju je primijenila vlada?

- A. socijalna politika
- B. potrošačka politika
- C. politika zaštite okoliša
- D. politika tržišnoga natjecanja

(1 bod)

17. Koji je od navedenih dokumenata iz 1215. godine i predstavlja prvi dokument koji dijelu plemstva jamči neka prava, a ograničava samovolju vladara?

- A. *Deklaracija o neovisnosti*
- B. *Deklaracija o pravima čovjeka i građanina*
- C. *Peticija prava*
- D. *Velika povelja sloboda*

(1 bod)

18. U medijima se prikazuju aktualni slučajevi povrede ljudskih prava u državi zbog čega je reagirao parlamentarni zastupnik.

Koja tvrdnja opisuje pravnu odgovornost parlamentarnoga zastupnika u opisanome primjeru?

- A. Sudjeluje u mimohodu za ljudska prava.
- B. Osobno policiji prijavljuje sumnju na povredu ljudskih prava.
- C. Na društvenoj mreži objavljuje potporu žrtvi povrede ljudskih prava.
- D. Daje ostavku zbog neizglasavanja prijedloga sankcija za povrede ljudskih prava.

(1 bod)

19. Koji od navedenih procesa predstavlja osnovu za aktivno sudjelovanje građana u životu političke zajednice?

- A. izborna pobjeda
- B. potpisivanje peticije
- C. učlanjenje u stranku
- D. informiranost građana

(1 bod)

20. Koji od navedenih obnašatelja vlasti mora prema Ustavu Republike Hrvatske biti iz reda oporbenih zastupnika?

- A. predsjednik Ustavnoga suda
- B. predsjednik Vrhovnoga suda
- C. predsjednik Hrvatskoga sabora
- D. predsjednik istražnoga povjerenstva Hrvatskoga sabora

(1 bod)

21. Koje tijelo državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske ima ovlasti donošenjem zakona odlučivati o očuvanju nacionalnih parkova i korištenju njima?

- A. Hrvatski sabor
- B. Državni inspektorat
- C. Vlada Republike Hrvatske
- D. Ustavni sud Republike Hrvatske

(1 bod)

22. Republika Hrvatska je, ispunivši zadane europske kriterije, 2023. godine ušla u Schengenski prostor s nesmetanim protokom ljudi i robe te su zakonom ukinute granične kontrole prema Sloveniji i Mađarskoj.

Koja institucija državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske ima obvezu provođenja novoga Zakona o prelasku državne granice radi politike opisane u primjeru?

- A. Hrvatski sabor
- B. Vlada Republike Hrvatske
- C. Predsjednik Republike Hrvatske
- D. Vrhovni sud Republike Hrvatske

(1 bod)

23. Pojedinaac preko agencije za nekretnine objavljuje oglas za davanje u zakup poslovnoga prostora na razdoblje od 10 godina.

Kako se naziva ekonomsko pravo pojedinca opisano u primjeru?

- A. pravo na rad
- B. pravo na zdravlje
- C. pravo na vlasništvo
- D. pravo na stanovanje

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

---

24. Koja od navedenih tvrdnja opisuje volontiranje kao oblik građanskoga aktivizma?

- A. Građanin dobrovoljno i bez naknade pomaže u uređenju dječjega igrališta.
- B. Građanin pomaže u uređenju dječjega igrališta uz naknadu za obavljeni rad.
- C. Građanin po nalogu suda i uz naknadu sudjeluje u uređenju dječjega igrališta.
- D. Građanin, zaposlenik tvrtke koja uređuje dječje igralište, obavlja poslove uređenja.

(1 bod)

25. Koja od navedenih tvrdnja opisuje djelovanje tržišnoga gospodarstva?

- A. Zajamčeni su pravo privatnoga vlasništva i pravo nasljeđivanja.
- B. Državno ili društveno vlasništvo temelj je tržišnoga gospodarstva.
- C. Država planira, koordinira i nadzire sve gospodarske i društvene aktivnosti.
- D. Ostvareni dohodak u gospodarstvu raspodjeljuje se prema potrebama pojedinaca.

(1 bod)

II. Zadaci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

26. Kako se naziva vrsta političkoga govora, usmjerenoga prema svim segmentima društvenoga i privatnoga života, kojim govornik iskazuje moć i netrpeljivost prema onima koji su drugačiji?

(1 bod)

27. Potrošači su nakon medijske kampanje udruge za zaštitu prava životinja počeli bojkotirati poznatu tvrtku krznenih kaputa i kupovati kapute od umjetnoga krzna druge tvrtke. Kojim se pojmom označava politički motivirana kupnja opisana u primjeru?

(1 bod)

28. U kojemu obliku republike predsjednik države ima pravo suspenzivnoga veta na zakone, ali ne može raspustiti parlament?

(1 bod)

29. Unatoč legalizaciji marihuane u Nevadi i Kaliforniji ponuđači toga proizvoda imaju problema s bankovnim poslovanjem na razini SAD-a jer američki zakon takav prihod smatra ilegalnim. Kako se naziva ustrojstvo države s dvjema razinama zakona opisano u primjeru?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 30.** Kako se nazivaju izbori na kojima biramo zastupnike za predstavničko tijelo građana Europske unije?

(1 bod)

- 31.** Na parlamentarnim izborima u Republici Hrvatskoj zatvorenici glasuju u zatvorima. Kako se naziva izbornopravo koje glasovanje dopušta i zatvorenicima koji su hrvatski državljani?

(1 bod)

- 32.** Udruge pacijenata traže od HZZO-a uvrštavanje skupih lijekova za rijetke bolesti na listu lijekova obvezatnoga zdravstvenog osiguranja. Uz svoj su prijedlog priložile potpise svojih članova, ali i šire javnosti koja ih podupire. Kako se naziva pisani zahtjev kao oblik političkoga djelovanja opisan u primjeru?

(1 bod)

- 33.** Zbog smanjene kupovne moći proizvodi se gomilaju na tržištu te su trgovci prisiljeni smanjivati cijene kako bi potaknuli kupce na kupnju. Kojim se pojmom označava opisani odnos cijena proizvoda i vrijednosti novca?

(1 bod)

- 34.** Poduzetnik ulaže u kupnju novoga stroja kako bi povećao proizvodnju. Kako se naziva proizvodni čimbenik u opisanome primjeru?

(1 bod)

- 35.** Kako se naziva ekonomska politika kojom država povećava javne rashode i smanjuje porezne stope?

(1 bod)

- 36.** Poduzeće odlučuje ostvarenu dobit usmjeriti u obnovu pogona za proizvodnju zbog čega odustaje od planirane kupnje novih automobila.
Kako se naziva nastali trošak odustajanja od kupnje novih automobila?

(1 bod)

- 37.** Kako se naziva financijska institucija koja regulira količinu novca u optjecaju unutar gospodarstva države te upravlja kreditnom politikom?

(1 bod)

- 38.** Proizvođač automobila predstavio je na konferenciji za novinare prelazak na potpuno automatiziranu proizvodnju automobila.
Na koje je temeljno gospodarsko pitanje proizvođač iz opisanoga primjera dao odgovor?

(1 bod)

- 39.** Svi učenici osnovnih škola u Republici Hrvatskoj od siječnja 2023. godine imaju pravo na obrok u školi koji neće izravno plaćati njihovi roditelji/skrbnici.
Koji je politički subjekt, osim države, dužan tijekom osnovnoškolskoga obrazovanja osigurati učenicima obrok iz primjera?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 40.** Opunomoćenica Vlade Republike Hrvatske je 2001. godine parafirala sporazum kojim bi se ustupio dio hrvatskoga teritorija Republici Sloveniji.
Koja institucija državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske ima ovlasti odlučivati o promjeni granice u slučaju opisanome u primjeru?

(1 bod)

- 41.** Koja institucija državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske proglašava zakone u roku od osam dana nakon njihova izglasavanja?

(1 bod)

- 42.** Koje tijelo državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske ima ovlasti brinuti o gospodarstvu države i odgovornost za upotrebu bespovratnih sredstava iz europskih fondova?

(1 bod)

- 43.** Građanin je glisiranjem uz obalu izazvao tešku nesreću na moru u kojoj je ozlijeđen jedan ronilac te su dovedeni u opasnost životi ostalih kupaca. Pokrenuta je istraga.
Kako se naziva samostalno i neovisno pravosudno tijelo Republike Hrvatske ovlašteno postupati protiv počinitelja kaznenoga djela opisanoga u primjeru?

(1 bod)

- 44.** Koje je tijelo državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske odgovorno za funkcioniranje sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj?

(1 bod)

- 45.** U medijima je najavljena gradnja spalionice medicinskoga otpada usred naseljenoga dijela grada, što je u suprotnosti s prostorno-planskom dokumentacijom. Zbog toga su građani toga dijela grada iskazali nezadovoljstvo na javnoj tribini.

Kako se naziva sektor u kojemu se građani mogu organizirati radi rješavanja opisanoga problema u svojoj zajednici?

(1 bod)

- 46.** Zastupnik oporbene stranke je u nekoliko navrata u javnosti iznio svoje mišljenje kojim je kritizirao rad vladajuće stranke.

Kako se naziva pravni instrument zaštite zastupnika od kažnjavanja za izraženo mišljenje u opisanome primjeru?

(1 bod)

- 47.** Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini nekim je trgovcima dopušten rad nedjeljom tijekom cijele godine, a nekima nije, čime se narušava zajamčena jednakost trgovaca na tržištu te su dovedeni u neravnotežan položaj.

Kako se naziva sud koji prema Ustavu Republike Hrvatske ima ovlasti poništiti odredbe navedenoga zakona iz opisanoga primjera ako utvrdi da su nezakonite?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima pažljivo pročitajte polazni sadržaj i odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak. Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici. Točan odgovor donosi jedan ili dva boda.

48. Pažljivo pročitajte tekst.

„Kapetanica islandske nogometne reprezentacije i igračica Juventusa, Sara Björk Gunnarsdóttir, dobila je pravnu bitku protiv bivšeg kluba Lyona koji joj nije isplaćivao novce dok je bila trudna. Najuspješniji klub u povijesti ženske Lige prvaka nije platio islandskoj igračici oko 70 tisuća eura za vrijeme dok je bila u trudnoći te naravno nije mogla igrati.

Dogovor je glasio da će posljednjih nekoliko mjeseci trudnoće provesti u svojoj domovini Islandu kako bi ondje rodila. Međutim, Lyon joj je tad prestao isplaćivati plaće, a Sara ih je zbog toga tužila. Prije nekoliko dana dobila je pravnu bitku.

– Prema Fifinim propisima imala sam pravo na punu plaću u trudnoći, nitko mi ta prava ne može oduzeti, čak ni klub velik poput Lyona. Puna sam nade što se tiče ženskog nogometa. Stigle smo jako daleko i imamo puno razloga za slavlje. Infrastruktura, ulaganja, nivo igre, puni stadioni, napredujemo bez sumnje. Ali što se tiče percepcije ženskog nogometa kao sporta, ima još puno posla. Znam da zaslužujemo bolje. – napisala je Gunnarsdóttir u tekstu za *Player's Tribune*.”

Izvor: www.vecernji.hr

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte temeljno načelo uređenja države u kojoj sportašica iz opisanoga primjera može ostvariti svoja prava.

Opišite funkcioniranje države u skladu s tim načelom.

Politika i gospodarstvo

49. Pozorno pročítajte tekst.

Tvornica šećera je prvo dioničko društvo u Hrvatskoj koje je 2005. godine izdalo dionice javnom ponudom. Preko Zagrebačke burze izdano je 25 % dionica po cijeni 365 kuna za dionicu. Izdano je 346 667 dionica.

Odluka o povećanju temeljnoga kapitala i izdavanju dionica javnom ponudom donesena je radi osiguravanja dodatnih sredstava za moguća preuzimanja u sektoru, kao i za dovršetak planiranih ulaganja u povećanje asortimana gotovih proizvoda za prodaju na hrvatskome tržištu i tržištu Europske unije.

Prilagođeno prema: www.jutarnji.hr

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte koje još pravo, osim imovinskoga prava, građani stječu kupnjom dionica u opisanome primjeru.

Opišite što dioničarima to pravo omogućuje.

[illegible]

Politika i gospodarstvo

50. Pozorno pročítajte tekst.

„Švicarski građani odlučit će na referendumu žele li zadržati plaćanje u gotovini, objavila je u ponedjeljak udruga, utvrdivši da je prikupila dovoljno potpisa za organizaciju javnog izjašnjavanja.

Gotovina polako izlazi iz upotrebe u mnogim gospodarstvima (...) što državi olakšava praćenje postupaka svojih građana, tvrde u *Free Switzerland Movementu* (FBS).

Udruga želi da se švicarskom zakonu o valuti (...) doda odredba da u optjecaju uvijek mora biti „dovoljna količina” novčanica ili kovanica. (...)

„Prema švicarskom sustavu izravne demokracije, dobije li potporu glasača, prijedlog će postati zakon... Jasno je da... odbacivanje gotovine ne otvara samo pitanja transparentnosti, jednostavnosti ili sigurnosti... već da nosi i veliku opasnost od totalitarnog nadzora“, rekao je predsjednik FBS-a Richard Koller na web stranici grupe.”

Izvor: www.edusinfo.hr

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte vrstu referenduma koji će raspisati švicarske vlasti.

Opišite odgovornost institucija državnih vlasti prema rezultatima referenduma.

[illegible]